ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 332.12:3526353:354

ПЕРСПЕКТИВИ І НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Н.М. Зорій, кандидат економічних наук. С.В. Сисюк, кандидат економічних наук.
Тернопільський національний економічний університет.

Постановка проблеми. Проблеми, які нагромадились у бюджетній сфері України за останні роки, негативно проявились на етапі сучасного суспільного та економічного розвитку України. Загальний занепад та розбалансованість економіки, ріст тіньового капіталу, безвідповідальне витрачання коштів бюджетів усіх рівнів та коштів державних цільових фондів потребує адекватного реагування з боку органів державної влади та управління. Державний фінансовий контроль є обов'язковим елементом державного управління та критерієм визначення ефективності цього управління.

Система фінансового контролю, створена в Україні, на превеликий жаль, не забезпечує на необхідному рівні фінансово-бюджетну дисципліну у державі і певною мірою не відповідає основним критеріям ЄС. Засобом реагування на такі процеси повинна стати модель ефективної системи фінансового контролю, яка б забезпечувала чітку керованість процесів трансформування національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку системи державного фінансового контролю в Україні в контексті європейської інтеграції займались такі вчені та практики, як М.В. Бариніна, І.Б. Стефанюк, І.К. Дрозд, В.О. Шевчук та інші. Проте, незважаючи на значний інтерес до проблематики даної теми, необхідність дослідження державного внутрішнього фінансового контролю продовжує залишатись актуальним, оскільки державний контроль знаходиться на етапі розвитку в сторону адаптації вітчизняного законодавства вимогам ЄС, а також базовим документам Міжнародної організації вищих

© *Зорій Н.М., 2009.*
© *Сисюк С.В. 2009.*

органів контролю державних фінансів (INTOSAI).

Метою статті є дослідження сучасного стану державного фінансового контролю в Україні, а також визначення ролі та наслідків його реформування у відповідності до європейських вимог.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з пріоритету державної політики України щодо вступу до ЄС, одним з важливих аспектів у цьому процесі є адаптація системи державного фінансового контролю до європейських вимог. Чому державного? Тому, що об'єктом контролю є державні кошти і державне майно, а користувачами звітів – державні органи [1, с. 50].

Першим кроком в процесі адаптації законодавства України до законодавства ЄС стала постанова Кабінету Міністрів України 2005 р., в результаті якої було прийнято Концепцію розвитку державного внутрішнього фінансового контролю. У Концепції акцентується увага на тому, що вона базується на вимогах ЄС до державного сектора, а також на базових документах Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI), і понятійна база, яка використана у ній, відповідає процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

INTOSAI – це міжнародна організація Вищих контрольних органів (далі – ВКО), що діє під егідою Організації Об'єднаних Націй або її спеціалізованих агенцій. ВКО відіграють головну роль в аудиті державних фінансів та розвитку прозорих фінансових систем і підзвітності урядів. INTOSAI дає аудиторам всього світу можливість обміну інформацією, що становить спільний інтерес, інформацією щодо сучасних напрацювань у сфері аудиту та застосування професійних стандартів і кращих методологій. Шляхом проведення кожні три роки конгресів, зустрічей комітетів та інших заходів INTOSAI розглядає основні питання, що постають перед ВКО, та допомагає організаціям-членам розробляти новітні методи вирішення спільних проблем. В якості міжнародно визнаного лідера аудиту державного сектору INTOSAI розробляє міжнародні керівні принципи управління фінансами, методології, забезпечує навчання та обмін інформацією між ВКО-членами (рис. 1).

INTOSAI здійснює свою місію та реалізує свої цілі через функціонування окремих органів, програм та заходів. Основними органами є: Міжнародний Конгрес вищих органів контролю державних фінансів (INCOSAI); Рада керуючих INTOSAI; Генеральний Секретаріат; Регіональні робочі групи; Комітети та робочі групи.

Рис.1. Функції та цілі Міжнародної організації вищих контрольних органів (INTOSAI)

Варто відмітити, що крім Концепції, положення якої повністю адаптовані до вимог ЄС та міжнародної організації INTOSAI, для здійснення державного внутрішнього контролю в Україні уже створено необхідну правову базу, зокрема, введено в дію: Бюджетний кодекс України, ст. 26. "Державний фінансовий контроль" [8, с. 20]; "Порядок проведення органами ДКРС аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ", затверджений постановою КМУ від 31.12.2004 р. № 1777; Стандарт державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, державного і комунального майна № 6 "Оцінка стану внутрішнього фінансового контролю", затверджений наказом ГоловКРУ від 09.08.2002 № 168.

Систематизація категорійної та понятійної бази перелічених вище документів дозволяє стверджувати, що найбільш повне та вдале визначення державного внутрішнього фінансового контролю подано в Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю. Такий контроль – це система здійснення внутрішнього контролю, проведення внутрішнього аудиту, інспектування, провадження діяльності з їх гармонізації з метою забезпечення якісного управління ресурсами держави на основі принципів законності, економічності, ефективності, результативності та прозорості [3].

З метою визначення пріоритетних напрямів реформування системи ДФК розглянемо діючу систему з точки зору її відповідності вимогам ЄС.

Так, на вимогу ЄС, чинна система державного фінансового контролю у країнах-кандидатах вступу до співтовариства оцінюється за такими основними критеріями:

- внутрішній фінансовий контроль повинен бути одним з центральних елементів контролю у державному секторі, включаючи урядові відомства усіх рівнів;

- країни-кандидати мають довести незалежність власних органів зовнішнього контролю з точки зору самостійності обрання питань, які можуть бути піддані аудиту, а також невтручання урядових та інших органів влади у діяльність органу зовнішнього контролю.

Аналізуючи можливість задоволення таких вимог ЄС, можна стверджувати про зростання з кожним роком пріоритету в застосуванні внутрішнього фінансового контролю в Україні. Разом з тим, необхідно відмітити важливість вимог, які ставляться до суб'єктів внутрішнього фінансового контролю країн-кандидатів до вступу в ЄС. Оскільки в Україні основним суб'єктом контролю за використанням державних коштів, та ініціатором зміни ідеології і підходів до державного внутрішнього фінансового контролю була і залишається контрольно-ревізійна служба, яка функціонує в системі виконавчої влади, то органи ДКРС України за міжнародними нормами є суб'єктами державного внутрішнього фінансового контролю в Україні, а аудит фінансово-господарської діяльності, аудит ефективності, інспектування можна віднести до форм внутрішнього фінансового контролю.

Питання про запровадження аудиту ФГД бюджетних установ, як нефіскальної форми контролю, як відомо, були пов'язані з необхідністю зміни ідеології та мети контролю: " не знайти після закінчення бюджетного періоду якнайбільше порушень, коли збитки важко або неможливо відшкодувати, а допомогти розпорядникам бюджетних коштів попередити їх, або хоча б мінімізувати наслідки уже вчинених порушень [5].

Нажаль, важко говорити про внутрішній контроль в Україні, який відповідав би міжнародним та європейським стандартам. Однак не можна категорично стверджувати, що внутрішній контроль в державі взагалі відсутній.

Реформа державного внутрішнього фінансового контролю, яка почалась в Україні, буде дієвою, якщо передбачатиме появу таких складових ДВФК, як:

1) ефективна система внутрішнього контролю (ВК) в кожного розпорядника бюджетних коштів;

2) підрозділи внутрішнього аудиту (ВА) в системі розпорядників бюджетних коштів;

3) централізована гармонізація внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.

Висновки. Щоб змінити ситуацію з ДВФК на краще, адаптуючи його до європейських та міжнародних стандартів, необхідно створити умови для розвитку складових внутрішнього фінансового контролю. Насамперед потрібна ефективна система внутрішнього контролю (ВК) в кожного розпорядника бюджетних коштів. Така система додасть впевненості керівництву бюджетної установи у досягненні в діяльності установи належного рівня економії, ефективності, результативності відповідно до завдань бюджетної установи, достовірності фінансової, статистичної і управлінської звітності. Крім того, забезпечить дотримання встановлених законодавством та керівництвом норм і правил, а також належним чином захистить активи від втрат.

Наступна складова реформи внутрішнього контролю – це створення підрозділів внутрішнього аудиту (ВА) в системі розпорядників бюд-

жетних коштів, які забезпечать функціональну незалежну оцінку діяльності розпорядників бюджетних коштів, додасть впевненості розпорядникам бюджетних коштів у тому, що система управління функціонує у спосіб, який максимально знижує ризик марнотратства, шахрайства.

І, нарешті, останній компонент моделі ДВФК за стандартами ЄС, саме за яким вона відрізняється від інших сучасних моделей – це централізована гармонізація внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Саме цей компонент має забезпечити якісне управління бюджетними ресурсами на основі принципів законності, економічності, ефективності, результативності та прозорості, і що найважливіше – узгодити функціонування обох систем – як внутрішнього контролю, так і внутрішнього аудиту. Тому необхідно прийняти Закон "Про державний фінансовий контроль", який би на законодавчому рівні визначив органи зовнішнього та внутрішнього контролю, його види, об'єкти та предмет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бариніна, М. В. Внутрішній аудит – другий стовп ДВФК / М. В. Бариніна. // Фінансовий контроль. – 2007. – № 4. – С. 50-53

2. Бєльчик, С. В. Ефективний контроль неможливий без якісного правового поля / С. В. Бєльчик. / / Фінансовий контроль. – 2006. – № 3. – С. 17-20.

3. "Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю". Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р. N 158-р.

4. "Оцінка стану внутрішнього фінансового контролю". Стандарт № 6, затверджений наказом ГоловКРУ від 09.08.2002 № 168.

5. Стефанюк, І. Б. Аудиту бюджетних установ – зелене світло / І. Б. Стефанюк. // Фінансовий контроль. – 2006. – № 1. – С. 9-13.

6. Дрозд, І. К. Державний фінансовий контроль : навЧ. посібн. / І. К. Дрозд, В. О. Шевчук. – К. : Імекс-ЛТД, 2007. – 304 с.

7. Дрозд, І. К. Контроль економічних систем : монографія / І. К. Дрозд. – К. : Імекс-ЛТД, 2004. – 312 с.

8. Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар : (за ред. О. В. Турчинова і Ц. Г. Огня). – К. : Парламентське вид-во, 2002. – 320 с.

УДК 32.12:3526353:354

Зорій Надія Мирославівна, кандидат економічних наук, доцент. **Сисюк Світлана Василівна**, кандидат економічних наук, доцент. Тернопільський національний економічний університет. **Перспективи і напрями реформування державного фінансового контролю.** Розглядаються проблеми і напрями реформування державного фінансового контролю. Проведено аналіз діяльності Міжнародної організації вищих контрольних органів, визначено її функції та цілі. Обґрунтовано рекомендації щодо можливості адаптування державного фінансового контролю до європейських та міжнародних стандартів.

***Ключові слова*:** державний фінансовий контроль, державний внутрішній фінансовий контроль, внутрішній аудит, Міжнародна організація вищих органів контролю державних фінансів

УДК 32.12:3526353:354

Зорий Надежда Мирославовна, кандидат экономических наук, доцент. **Сысюк Светлана Васильевна**, кандидат экономических наук, доцент. Тернопольский национальный экономический университет. **Перспективы и направления реформирования государственного финансового контроля.** Рассматриваются проблемы и направления реформирования государственного финансового контроля. Проанализировано деятельность Международной организации высших контрольных органов, определено ее функции и цели. Обоснованы рекомендации по возможности адаптации государственного финансового контроля к европейским и международным стандартам.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, государственный внутренний финансовый контроль, внутренний аудит, Международная организация висших органов контроля и финансов.

UDC 32.12:3526353:354

Zoriy Nadiya Miroslavivna, candidate of economic sciences, associate professor, Ternopil national economic university; **Sisyuk Svitlana Vasilsvna**, candidate of economic sciences,associate professor, Ternopil national economic university. **Prospects and directions of state financial control reformation.** The article deals with problems and tendencies of reforming of state financial control. It was analyzed the international organization of higher control agencies activity and it was determined their functions and goals. In the article there were proved and given recommendation according to the possibility of state financial control adapting within European and international standards.

***Keywords*:** state financial control, audit, International organization of higher control agencies.

Стаття отримана редакцією 22.10.2009 р.